

UMEÅ UNIVERSITET

KVINNOR I SVENSKA KYRKAN

**Om att få en kallelse till en
patriarkal struktur**

Tina Vilhelmsson

Uppsats 5 hp

Svenska kyrkans tro och liv: kandidatkurs

Ht 2021

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte	2
1.3 Metod och material	2
1.4 Disposition	3
2 Analys	3
2.1 Kallelsen	3
2.2 Makt och handlingsutrymme	4
2.2.1 Feministisk maktanalys	4
2.2.2 Feministiska perspektiv på kyrkans diakonala arbete	6
2.2.3 MeToo - ett paradigmskifte	8
3 Diskussion	9
4 Sammanfattning	11
5 Käll- och litteraturförteckning	11

1 Inledning

Den 16 juli 2020 intervjuas Erik Gyll, från Svenska kyrkans kyrkokansli i Kyrkans Tidning, om att det nu är fler kvinnor än män som är präster i Svenska kyrkan. Sedan år 2014 har vi en kvinna på maktpositionen som ärkebiskop och Thomas Ekstrand, teologie doktor och författare, skriver i sin bok *Folkkyrkans gränser* att fler kvinnor än män är aktiva i kyrkans verksamhet på församlingsnivå. Trots att kvinnor nu både innehar makt och är i majoritet i Svenska kyrkan säger den feministiskt bestämda folkkyrkosynen, vilken problematiserar frågor om kön och makt i den kyrkliga gemenskapen, att Svenska kyrkan måste solidarisera sig med kvinnor¹.

---

¹ Thomas Ekstrand, *Folkkyrkans gränser: En teologisk analys av övergången från statskyrka till fri folkkyrka* (Stockholm: Verbum, 2002), 102

1.1 Problemformulering

Är det kvinnorna i den kyrkliga gemenskapen som Svenska kyrkan ska solidarisera sig med eller är det de patriarkala maktstrukturerna, det vill säga strukturer där män har den primära makten, som Svenska kyrkan ska fokusera på i arbetet för en mer inkluderande kyrka? För att skapa mig en uppfattning om det vill jag granska hur förutsättningarna har sett ut för kvinnor i Svenska kyrkan att följa sin kallelse.

1.2 Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att skapa en diskussion om patriarkala maktstrukturer i Svenska kyrkan och vad dessa innebär för kvinnor som kallats till att verka i kyrkans tjänst. Eftersom feminism är ett forskningsområde i snabb förändring vill jag även lyfta, genom att visa på olika exempel och perspektiv, hur det har sett ut inom Svenska kyrkan under en viss tid för att kunna reflektera över vad som hänt hittills och förhoppningsvis ingjuta hopp inför framtiden.

1.3 Metod och material

Jag kommer att analysera och jämföra texter utifrån litteratur som tar upp kallelsen och problematiserar kring könsmaktsordningen, det vill säga en hypotes som menar att män som grupp i samhället är överordnade kvinnor som grupp, i Svenska kyrkan. Jag kommer att använda mig av kurslitteratur som *Diakonins kyrka* av Ninna Edgardh - professor i kyrkovetenskap, *Kyrka och kön* av Johanna Gustafsson-Lundberg - docent i teologisk etik, och *Svenska kyrkans syföreningar* av Cecilia Wejryd - präst och kyrkohistoriker. Jag kommer även att använda mig av ytterligare källor i form av rapporten *#Varde ljus-uppropet, en kvalitativ analys av Me too-uppropet i Svenska kyrkan* av Gunilla Carstensen - docent i pedagogik och filosofie doktor i sociologi, boken *Kallelse och erkännande, Berättelser från de första prästvigda kvinnorna i Svenska kyrkan* av Frida Mannerfelt - doktorand i praktisk teologi & Alexander Maurits - teologie doktor och docent i kyrkohistoria, *Bibelns kvinnor, 101 möten med kända och okända systrar* av Charlotte Frycklund - präst i Svenska kyrkan, och *Vår tro som min, Levande trosbekännelse* av Cristina Grenholm - teolog och präst i Svenska kyrkan. Jag har valt litteratur utifrån att jag dels vill kunna överblicka utveckling över tid och dels för att kunna ge konkreta exempel ur Svenska kyrkans verksamhet.

1.4 Disposition

I kapitel 1 beskriver jag problemformulering, syfte och metod. I kapitel 2 analyserar jag hur materialet beskriver förutsättningarna för kvinnor i Svenska kyrkan att följa sin kallelse i relation till könsmaktsordningen. I kapitel 3 diskuterar jag resultatet från kapitel 2. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning och en käll- och litteraturförteckning.

2 Analys

Det enda vi vet om profeten Hanna i Lukasevangeliet är att hon höll till i templet i Jerusalem och att hennes uppgift i evangeliet är att proklamera att Jesus är Jerusalems tröst och folkets hopp. Frycklund har i sin bok *Bibelns kvinnor: 101 möten med kända och okända systrar* tagit sig friheten att brodera ut berättelsen om profeten Hanna och ytterligare 100 kvinnor som fått mer eller mindre utrymme i bibeln.² Frycklund frågar sig själv om hon med hjälp av sin fantasi får skapa sig bilder och berättelser av dessa kvinnor som nämns i bibeln och hon svarar själv på sin fråga att hon visst får det. "Bibeln är en gåva från Gud, fantasin är en annan."³ Profeten Hanna har i sitt kall, likt många kvinnor i Svenska kyrkan, fått stå tillbaka i en patriarkal struktur. Samtidigt säger den feministiskt bestämda folkkyrkosyner, förutom att Svenska kyrkan ska solidarisera sig med kvinnor, att en kyrka som inte strävar efter jämställdhet i gemenskapen inte kan kalla sig folkkyrka.⁴

2.1 Kallelsen

Utdrag ur berättelser från de första prästvigda kvinnorna i Svenska kyrkan finns att läsa i boken *Kallelse och erkännande* av Mannerfelt och Maurits. En av prästerna i boken beskriver hur hon som 11-åring får sin kallelse när hon står på en kyrktrappa och hör Gud tala till henne och säga att hon ska bli präst. Hon svarar att det inte går eftersom hon är kvinna.⁵ Ingrid Persson och flera av de andra kvinnorna i boken har liknande berättelser om att beslutet att bli präst inte låg hos dem själva, utan hos Gud. Ett beslut som inte gick att gå emot.⁶

---

² Charlotte Frycklund, *Bibelns kvinnor: 101 möten med kända och okända systrar* (Varberg: Argument förlag, 2020), 191-193

³ Frycklund, 10

⁴ Ekstrand 102

⁵ Frida Mannerfelt & Alexander Maurits, *Kallelse och erkännande: berättelser från de första prästvigda kvinnorna i Svenska kyrkan* (Halmstad: Makadam förlag, 2021), 73

⁶ Mannerfelt & Maurits 80

När författarna resonerar kring kallelsen ställer de sig frågan om de första kvinnorna som prästvigdes hade ett starkare kall än de samtida män som också blev kallade till prästämbetet. Kvinnorna var nämligen tvungna att övertyga andra om giltigheten i sin kallelse inför en kyrka som inte tillät dem att bli präster, medan kyrkan gärna öppnade dörren för de män som kallats till prästämbetet utan att ifrågasätta deras kallelse. En av kvinnorna som tidigt blev präst berättar om hur hon tänker kring att både män och kvinnor behövs som präster, med argumentet att Gud skapade både Adam och Eva till sin avbild.⁷

Flera kvinnor i boken menar, liksom författarna också argumenterar, att kvinnors tillträde till prästämbetet var en teologisk fråga och inte en politisk diskussion om jämställdhet. Det var inte en "kvinnofråga" utan det handlade snarare om Guds kallelse och evangeliet. De första prästvigda kvinnorna uttalade sig om att Gud kallar människor till att bli präster, oavsett vilket kön de har. Kvinnoprästmotståndare som uttalade sig i frågan använde sig av argumentet att kvinnorna bara var en del av den samtida politiska jämställdhetsrörelsen och därmed inte kallade av Gud. Flera kvinnliga präster motsatte sig därför att bli en del av den pågående politiska jämställdhetskampen, en kamp som de också ansåg bidra till att sekularisera kyrkan. De önskade en teologisk diskussion om ämbetet och människosyn istället för en politisk diskussion om kön. De argumenterade för att kvinnor i prästämbetet var väl teologiskt underbyggt och refererade bland annat till Paulus och Galaterbrevet samt till evangeliet. De första prästvigda kvinnorna hamnade i kläm när de försökte undvika både det sekulariserade samhällets negativa syn på kyrkan samtidigt som de behövde förhålla sig till de kyrkliga ledarna som motsatte sig att kvinnor skulle vigas till präster.⁸

2.2 Makt och handlingsutrymme

2.2.1 Feministisk maktanalys

Det är svårt att diskutera makt inom Svenska kyrkan eftersom kristna inte förväntas sträva efter personlig makt.⁹ Kyrkans auktoritet förutsätts vara ödmjuk och kärleksfull, men Edgardh menar i sin bok *Diakonins kyrka: Teologi, kön och omsorgens utmattning* att det här snarare är en idealiserad bild än en verklighetsförankrad beskrivning.¹⁰ Makt kan beskrivas i termer av handlingsutrymme, där vårt handlingsutrymme alltid är, mer eller mindre,

---

⁷ Mannerfelt & Maurits 9-10

⁸ Mannerfelt & Maurits 267-269

⁹ Ninna Edgardh, *Diakonins kyrka: Teologi, kön och omsorgens utmattning* (Stockholm: Verbum, 2019), 211

¹⁰ Edgardh 211

begränsat av både oss själva och andra.¹¹ Det handlar både om saker vi inte rör på, men också om den struktur vi befinner oss i. I genusforskningen finns även sociala och kulturella mekanismer som bestämmer vårt handlingsutrymme.¹² Edgardh ser kön som en social konstruktion, det vill säga något vi gör, och ojämlikheterna är något vi själva skapar på institutionell och samhällslig nivå. Hierarkier som vi skapar, och den normativa konstruktionen av kön, exkludrar också personer som varken definierar sig som man eller kvinna. Därför väljer Edgardh istället perspektivet intersektionalitet som innefattar fler faktorer som går in i varandra kors och tvärs. Hon väljer också att göra sin analys utifrån queerteori som är ett ifrågasättande av rådande normer främst kring kön och identitet, men som även innefattar ett bredare perspektiv gällande ifrågasättande av rådande normer i samhället.¹³ Handlingsutrymmet kan enligt Edgardh handla om små nyanser, som till exempel vad som är fokus i en andakt eller vilka bilder som hänger på väggarna i församlingshemmet. Teologiska tolkningstraditioner osynliggör ofta kvinnogestalter, medvetet eller omedvetet.¹⁴

Kyrkotraditionens organisation är djupt rotad i antaganden om hur män och kvinnor kompletterar varandra, heterosexualitetens självklarhet och kvinnors inneboende läggning för omsorg. De kvinnor som burit mycket av den frivilliga omsorgen inom kyrkan är på väg att dö bort och Edgardh frågar sig vad vi ska göra när tanterna tar slut och hon undrar om queerteologin kanske kan hjälpa till att bidra med nya idéer? Det som sägs vara tradition i kyrkan idag, som till exempel två givna separata kön, heterosexuell tvåsamhet och kärnfamiljen, är egentligen relativt nya påfund som bara funnits i hundra eller ett par hundra år. En friare inställning till kön och genus, kan också skapa en bredare förståelse för omsorg och sårbarhet. Det radikalt annorlunda och livsbefrämjande i Jesu budskap.¹⁵

I kristen tro tillhör den yttersta makten Gud, vilket kan betyda att man förutsätter att kristna personer ska se kyrkans maktordning som självklar. Det kan skapa utmaningar i en miljö där makten tillskrivs genom gudomlig legitimitet, men historien har dock visat oss många exempel på egennyttig maktutövning även inom Svenska kyrkan.¹⁶ Inget kön har företräde i att tolka vad det innebär att vara människa, så organisationen behöver göra upp med

---

¹¹ Edgardh 211

¹² Edgardh 211

¹³ Edgardh 22-26

¹⁴ Edgardh 216

¹⁵ Edgardh 222-223

¹⁶ Edgardh 210

traditionen som tagit det manliga könet för självklart. Svenska kyrkan har i sitt jämställdhetsarbete utgått från mäns och kvinnors likheter, men måste samtidigt förhålla sig till att det är mannen som är norm för att vara människa.¹⁷

Cristina Grenholm skriver i sin bok *Vår tro som min: Levande trosbekännelse* att det finns fördelar med att den patriarkala strukturen är så tydlig i Svenska kyrkan eftersom den då blir lättare att kritisera, tolka och ifrågasätta. Hon menar att alla människor har lika värde, oavsett kön, eftersom "Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem." (Första Moseboken 1:27). Grenholm resonerar kring Gud som Fadern och menar att det inte är den symboliken som skapar den patriarkala strukturen och hon förtydligar: "Det är Gud som är som en fader, inte alla fäder som är som gudar."¹⁸

En annan maktfaktor som påverkar förutsättningarna för kvinnor i Svenska kyrkan är det som Johanna Gustafsson tar upp i sin bok *Kyrka och kön: om könskonstruktioner i Svenska kyrkan 1945-1985*. Gustafsson skriver om kyrkans historiska förhållande till sexualmoral, där sex endast rymdes inom äktenskap, och syn på kvinnans sexualitet. Tidigare rådde ett förhållningssätt som delvis sågs som omsorg om kvinnorna, där de skulle skyddas mot till exempel föräktenskapliga förbindelser som kunde leda till att hon förlorade sin heder och sin moraliska position.¹⁹ Under 70-talet kom krav på en teologi som även speglade kvinnornas värld och inte bara hade mannen som norm.²⁰ I Svenska kyrkan har teologiska argument haft en särskild kraft i legitimeringsprocesser för könsmaktsordningen och Gustafsson tar som exempel upp bilden av Maria som Guds moder, som ses som en förebild för kvinnor. Kvinnor i Svenska kyrkan har historiskt uppmuntras att delta i kyrko- och arbetslivet, men moderskapet skulle alltid komma i första hand eftersom det sågs som den primära kallelsen.²¹

2.2.2 Feministiska perspektiv på kyrkans diakonala arbete

Edgardh presenterar en fallstudie i Svenska kyrkan där kvinnor är i majoritet när det handlar om utförande av Svenska kyrkans sociala verksamhet. Av de anställda var två tredjedelar kvinnor i den sociala verksamheten och i arbetet med barn och unga var nio av tio kvinnor.

¹⁷ Edgardh 219

¹⁸ Cristina Grenholm, *Vår tro som min: Levande trosbekännelse* (Stockholm: Verbum, 2000), 36-37

¹⁹ Johanna Gustafsson, *Kyrka och kön: om könskonstruktioner i Svenska kyrkan 1945-1985* (Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 2001), 122-124

²⁰ Gustafsson 222

²¹ Edgardh 105

Bland volontärerna var 100% kvinnor.²² Kvinnor är i majoritet på utförarnivån, men männen är i majoritet på ledningsnivå.²³ Det finns en förväntan på att Svenska kyrkan ska erbjuda medmänsklig omsorg och det förväntas vara kvinnor som ska utföra det, men Edgardh poängterar att aktiva medlemmar i Svenska kyrkan såklart också är samhällsmedborgare som följer med i samhällsutvecklingen. När synen på jämställdhet förändras i samhället så påverkar det självklart även Svenska kyrkan.²⁴

Idag börjar kyrkorna i västvärlden enligt religionssociologen Anders Bäckström mer och mer orientera sig mot social omsorg, vilket han tror har kallat fler kvinnor både till diakon- och prästyrket.²⁵ Edgardh skriver att Svenska kyrkan kan vara med och bidra till en rekonstruktion av synen på omsorg, kön och mänskligt liv och dess sårbarhet.²⁶ Diakonal omsorg är en undervärderad kvinnlig sektor dit få män söker sig, samtidigt som det är just den delen av kyrkans verksamhet som efterfrågas i större utsträckning. De traditionellt manliga delarna av kyrkans verksamhet tappar i både inflytande och attraktionskraft. Det är ingen brist på män, men de vill inte ägna sig åt underordnat socialt arbete som är förknippat med omsorg och kvinnor. Edgardh frågar sig därför om det är dags att höja statusen på den diakonala verksamheten inom Svenska kyrkan.²⁷

I sin bok *Svenska kyrkans syföreningar 1844-2003* skriver Cecilia Wejryd om osynliggörande av kvinnors arbete som en del av en patriarkal struktur. Det handlar om makten att bestämma vad som ska synliggöras och vad som osynliggörs. Wejryd skriver om hur de kyrkliga syföreningarna tillsammans årligen skänker över 50 miljoner kronor, men trots verksamhetens stora omfattning är syföreningarna och deras berättelser osynliga. En förklaring kan vara att de delvis har för avsikt att verka i det dolda, men också på grund av patriarkala mekanismer som till exempel osynliggörande av äldre kvinnor som gör att deras insatser inte synliggjorts i Svenska kyrkans verksamhet.²⁸ Även inom kyrkohistorisk forskning har syföreningarnas insatser förminskats.²⁹

---

²² Edgardh 96-97

²³ Edgardh 101

²⁴ Edgardh 36-37

²⁵ Edgardh 229-230

²⁶ Edgardh 229-230

²⁷ Edgardh 228

²⁸ Cecilia Wejryd, *Svenska kyrkans syföreningar 1844-2003* (Stockholm: Verbum, 2005), 9

²⁹ Wejryd 23

2.2.3 MeToo - ett paradigmskifte

Den 24 november 2017 skrev runt 1300 anställda kvinnor i Svenska kyrkan under upproppet #Vardeljus. MeToo var ett upprop mot sexuella övergrepp och trakasserier och gav den utsatta personen utrymme att berätta och fokus förflyttades från offer till förövare. Det här visade att nya medieplattformar som sociala medier har möjligheten att förändra maktordningar.³⁰ Gunilla Carstensen skriver i sin rapport *#Vardeljus-upproppet, en kvalitativ analys av Me too-upproppet i Svenska kyrkan* att sexuella trakasserier är ett problem som ofta förminskas och bortförklaras, men det skapar en dålig arbetsmiljö och påverkar människors hälsa. Rapporten är skriven utifrån perspektivet “doing gender”, det vill säga “att göra kön”. Kön skapas och omskapas hela tiden i samspel mellan personen och dess omgivning. Här finns möjlighet till handlingar som utmanar könsordningen och utrymme för förändring. Carstensen visar på bredden av det när hon lyfter olika könsskapande processer utifrån bland annat organisationskultur, symboler, beteendemönster och identitet. Till exempel hur människor förväntas att agera eller bygga relationer utifrån ett visst kön. Att göra avsteg från förväntade könsnormer ses inte alltid med blida ögon.³¹

Carstensen lyfter i rapporten upp Ann Sörmans analys av upproppet. Sörman har identifierat farliga rum i Svenska kyrkans verksamhet, som till exempel källaren, arkivet eller samtalsrummet, samt farliga situationer som att till exempel vara på en antagningskonferens eller på ett läger. Andra kritiska omständigheter kan också vara att vara ung, att vara en kvinnlig präst eller att vara gravid. Sörman sammanfattar dock sin analys med att sexuella trakasserier kan ske “var som helst, av vem som helst och riktas mot vilken kvinna som helst.” och hon avslutar med att argumentera för att Svenska kyrkan måste ta det här på allvar. Svenska kyrkan har också fått kritik av Arbetsmiljöverket som menar att gränslöshet är en del av problemet med en “organisation präglad av godhetskultur och konflikträdsla.”³²

I rapporten skriver Carstensen att kränkningarna i Svenska kyrkan ofta begås av personer som är överordnade eller på annat sätt etablerade i verksamheten, som till exempel präster, förtroendevalda eller ungdomsledare. Personer som på olika sätt har etablerat en relation av tillit till kvinnan som blir utsatt.³³ Hon menar att rapporten behövs för att belysa den tystnadskultur i kombination med förlåtelsediskursen som finns i organisationen och att

³⁰ Gunilla Carstensen, *#Vardeljus-upproppet: en kvalitativ analys av Me too-upproppet i Svenska kyrkan* (2020), 2-4

³¹ Carstensen 2-4

³² Carstensen 6

³³ Carstensen 10

Svenska kyrkan behöver kritiskt granska sin egen självbild i dom här frågorna.³⁴ Carstensen skriver avslutningsvis:

“I en viss situation kan handlingsutrymmet synliggöras och brukas. Kanske är det möjligt att förstå både motståndet och #Vardeljusberättelserna som just ett sådant handlingsutrymme som öppnar och utmanar dolda strukturer och maktförhållanden.”³⁵

3 Diskussion

Kvinnan i den öppna folkkyrkan, behöver hon fortfarande den solidaritet som den feministiskt bestämda folkkyrkosynen menar att hon gör?³⁶ Kanske det, men jag skulle snarare vilja hävda att diskussionen om kvinnors förutsättningar att följa sin kallelse i Svenska kyrkan behöver ha fokus på att synliggöra förtrycket, istället för förtryckaren eller de förtryckta. Den feministiskt bestämda folkkyrkosynen säger ju också att en kyrka som inte strävar efter jämställdhet i gemenskapen inte kan kalla sig folkkyrka. Edgardh menar att det finns ett behov av att hålla samman diskussionen om kvinnors konkreta erfarenheter av kyrkan med kyrkan som teologisk idé. Hon antar här ett intersektionellt perspektiv och använder sig av queerteologi och kan därigenom skapa en bredare diskussion om förväntningar som inkluderar hela det allmänna prästadömet, oavsett kön. Jag anser att det blir en mer relevant diskussion. Eftersom sekulariseringen av Svenska kyrkan allt mer kommit att betraktas som ett problem, tror jag också att det idag finns bättre förutsättningar och möjligheter för att diskutera feministisk teologi inom Svenska kyrkan.

Jag tilltalas av Ingrid Perssons resonemang om att präster kallas av Gud oavsett vilket kön de har. Hon ville inte vara en del av jämställdhetskampen utan såg sig själv som självklar i prästämbetet. En mångfald av människor kallas till kyrkan och organisationen kan sätta fokus på kallelsen istället för att fokusera på kön. Jag tror att Svenska kyrkan kan balansera mellan att bedriva ett aktivt jämställdhetsarbete och samtidigt se det som en teologisk fråga med tillit till att kallelsen inte bryr sig om kön. Var det Maria som fick den yttersta kallelsen genom att säga ja till att föda Guds son?³⁷ Istället för det som Gustafsson tar upp, om bilden av Maria

---

³⁴ Carstensen 26

³⁵ Carstensen 22

³⁶ Ekstrand 102

³⁷ Edgardh 225

som förebild för kvinnor och moderskap, så skulle vi kunna se henne i vidare bemärkelse som en förebild för människan. Edgardh menar att mänskligheten säger ja till Gud genom Maria och genom människan kommer Gud till jorden.³⁸ Skulle en sådan tolkning kunna bidra till att se kvinnan som norm? Jag tycker det är intressant när Gustafsson skriver att omsorgen om kvinnorna som ömma mödrar kan ses både som missriktad välvilja eller en del av ett patriarkalt förtryck, vilket betyder att förtryck kan ske både medvetet och omedvetet.

Frycklund pratar om osynliggörandet av kvinnorna i bibeln och jag anser att det hedrar henne att hon har lyft fram dem ur texterna. Det påminner om det osynliggörande som Wejryd beskriver gällande syföreningarnas omfattande verksamhet, en viktig verksamhet som aktivt drivit på förändringen inom Svenska kyrkan och också skapat kvinnliga ledare inom organisationen.³⁹ Hon berättar hur kvinnorna i fruntimmersarbetsföreningarna förr i tiden inledde olika samarbeten över sockengränserna och att det skulle vara en manlig präst som ledde andakt, undervisade och förhörde kvinnorna. Kvinnorna skulle vara tysta och lyssna och mannen pratade, men trots det kom det kvinnliga ledare ur denna verksamhet.⁴⁰ Kvinnligt ledarskap kan uppenbarligen formas och utvecklas även i starkt patriarkala strukturer. Det påminner också om dagens osynliggörande av kvinnor som Edgardh skriver om gällande fokus i en andakt eller vilka bilder som hänger på väggarna i församlingshemmet. Hon menar att Svenska kyrkan måste bli mer medvetna om vilka som får synas och vilka som ges handlingsutrymme i olika sammanhang.

Det kan verka motsägelsefullt när Grenholm anser att de tydliga patriarkala strukturerna i Svenska kyrkan kan göra det lättare att skapa förändring, samtidigt som Carstensen i sin rapport säger att Svenska kyrkan behöver kritiskt granska sin egen självbild. Jag tänker att de båda ändå pekar i samma riktning, men Carstensen anser att Svenska kyrkan måste gå djupare i sin självrannsakan. Vi måste också fundera på vad Svenska kyrkan är. Det är en stor mångfald av människor som tillsammans utgör Svenska kyrkan. Jag tror att en ökad medvetenhet kan hjälpa kyrkan att sträva efter att alla ska behandlas lika, oavsett kön.

---

³⁸ Edgardh 225

³⁹ Wejryd 37

⁴⁰ Wejryd 41-42

4 Sammanfattning

Den här uppsatsen har, utifrån olika exempel och perspektiv, granskat förutsättningarna för kvinnor i Svenska kyrkan att följa sin kallelse i en patriarkal struktur. Jag vill skapa en diskussion om vad detta innebär. Jag vill också flytta fokus från att Svenska kyrkan ska vara solidarisk med kvinnor i den kyrkliga gemenskapen, till att istället titta på de patriarkala strukturerna i Svenska kyrkan. Kvinnor i Svenska kyrkan har under lång tid mött motstånd i olika former, allt från missriktad välvilja till sexuella trakasserier, men ändå fortsatt att följa sin kallelse. Fortsättningsvis tycker jag att Svenska kyrkan ska forma en folkkyrkosyn som är medveten om den patriarkala strukturen och som innefattar ett intersektionellt perspektiv och utgår från queerteori. Svenska kyrkan kan sträva efter att skapa en kyrka i tiden genom att utgå från det allmänna prästadömet och möjliggöra för alla, oavsett kön, att få ta del av handlingsutrymmet på samma villkor. Svenska kyrkan har gått från att vara en kyrka där män skulle tala och kvinnor skulle lyssna, via en sakta men säker utveckling, till en kyrka där #Vardeljus-upproppet nyligen skakade om hela organisationen. Jag känner hopp inför framtiden och om jag skulle forska vidare inom området så skulle jag vilja analysera strukturerna ur ett teologiskt perspektiv och göra en jämförelse med hjälp av en sekulär politisk ideologi. Det intersektionella perspektivet kan effektivt flytta fokus från förtryckaren och de förtryckta till själva förtrycket, men är de patriarkala strukturerna av sekulär art eller går de att spåra till de kristna urkunderna och kyrkans bekännelseskrifter? Jag skulle vilja göra en teologisk reflektion kring jämställdhet och se om Svenska kyrkans patriarkala strukturer är unika för organisationen eller om det är en spegling av hur samhället ser ut i övrigt.

5 Käll- och litteraturförteckning

Carstensen, Gunilla. *#Varde ljus–upproppet, En kvalitativ analys av Me too-upproppet i Svenska kyrkan*. 2020.

Edgardh, Ninna. *Diakonins kyrka, Teologi, kön och omsorgens utmattning*. Stockholm: Verbum, 2019.

Ekstrand, Thomas. *Folkkyrkans gränser*. Stockholm: Verbum, 2002.

Frycklund, Charlotte. *Bibelns kvinnor, 101 möten med kända och okända systrar*. Varberg: Argument förlag, 2020.

Grenholm, Cristina. *Vår tro som min, Levande trosbekännelse*. Stockholm: Verbum, 2000.

Gustafsson, Johanna. *Kyrka och kön, om könskonstruktioner i Svenska kyrkan 1945-1985*.

Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 2001.

Mannerfelt, Frida & Maurits Alexander. *Kallelse och erkännande, Berättelser från de första prästvigda kvinnorna i Svenska kyrkan*. Halmstad: Makadam förlag, 2021.

Wejryd, Cecilia. *Svenska kyrkans syföreningar 1844-2003*. Stockholm: Verbum, 2005.